

Földy Erika

Az absztrakció fogalma, megjelenése
a képzőművészetben és az
alkalmazott művészetekben

 NSZFI
NEMZETI SZAKKÉPZÉSI
ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET

A követelménymodul megnevezése:

Művészetelméleti alapozás és ábrázolási gyakorlat

A követelménymodul száma: 0980-06 A tartalomazonosító száma és célcsoportja: SzT-025-50

AZ ABSZTRAKCIÓ FOGALMA, MEGJELENÉSE A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN ÉS AZ ALKALMAZOTT MŰVÉSZETEKBEN.

Általában természetesnek vesszük, hogy környezetünket – a teret, a formákat, a színeket, a mozgást látásunk útján érzékeljük. Az emberi megismerő folyamatokban az érzékelés módjai közül információinkat bizony 83%-ban a látás útján gyűjtjük össze a körülöttünk lévő világból. Sokszor ezek az emócióinkra ható ingerek szubjektíven érintenek minket, és nem is gondolunk bele, hogy mennyi információt közlünk és kapunk vizuális jelenségekben kódolva. Az emberi közlés egyik legfontosabb formája; a vizuális információk áramlásával zajló vizuális kommunikáció. Mint minden kommunikációban itt is kódolva van az adó által megfogalmazott közlés. Az információ vizuális nyelven jut kifejezésre: gesztus, mimika, öltözködés, design, reklám, művészi alkotás, stb. csatornáján keresztül jut el a befogadóhoz. Aki vizuálisan érzékelve, a vizuális nyelvet értelmezve fogja kibontani, azaz dekódolni az információ jelentését és feldolgozni a tartalmát. A közlés szándéka szerint két nagy csoportra szokták a vizuális kommunikációt osztani: művészi és nem művészi (köznapi-gyakorlati, műszaki és tudományos kommunikáció). A művészi közlésben nagy hangsúly van a kifejezés formáján, amivel az általában személyes töltésű – szubjektív tartalom van kódolva. Önnek a jövőben, alkalmazott művészként a látás nyelvét felsőfokon művelve; a köznapi-gyakorlati, műszaki racionális tartalmú és a művészi-esztétikai célú emocionális tartalmú közlésformák egyensúlyát kell megteremtenie a tárgy és környezetkultúra tudatos formálásában, alkalmazott grafikában, divatban, stb. Ahogyan az emberi közlés legfontosabb eszköze a beszélt vagy írott nyelv sem nélkülöz elvonatkoztatást, úgy a vizuális nyelvben a látvány esszenciáját megragadó "absztrakciós módszerek" ismerete adja kódolásának és dekódolásának elméleti és gyakorlati alapját.

ESETFELVETÉS – MUNKAHELYZET

Önnek az alkalmazott művészetek területén jövőbeli megbízásainak teljesítéséhez a vizuális nyelv jelrendszerét magas szinten, árnyalt összefüggéseiben kell ismernie és alkalmaznia. Ismeret szintjén a jelrendszer tanulásában műalkotások értő befogadásán keresztül vezet az út. Feladata, hogy különböző stílus korszakok változatos ábrázolás módjait, a kompozíció egészét, annak elemei közötti kapcsolat szempontjából elemezve tapasztalatokat gyűjtsön, példákat ismerjen meg. Az ajánlottan csoport munkával zajló elemző tanulás célja, hogy később az Ön egyéni felismerésévé váljanak az egyes művek között a tartalom és az elvonatkoztatás módszerei. Tehát a lényeg, a fő motívum kiemelése és általánosítása szempontjából olyan törvényszerűségeket állapítson meg, melyek később saját alkotói folyamatába építhet és új megoldásokat kreatívan kipróbáló, fejlődő gyakorlattá tehet.

A gyakorlatban elvégzendő elmélethez kapcsolódó feladatok – a kifejezés, az ábrázolás módszerei lévén – az elsajátított ismeretek helyénvaló alkalmazása mellett; az egyéni kísérletezés útján új ötletek, megoldások kipróbálását, belső motivációt és az önfejlesztés kompetenciáját igénylő alapgyakorlatok. Alkotói folyamatának állomásain más-más feladatrészletben, de szinte mindig jelen van az absztrakció, legyen tudatos a hasonló típusú feladatok megoldásánál.

SZAKMAI INFORMÁCIÓTARTALOM

1. Az Absztrakció

A művészi átírás jelentősége

A művész az alkotás folyamata során a valós látványt, élményeket, ismereteket a vizualitás nyelvére írja át, képi látvánnyá transzponálja. Nem pusztán a látható felszínt "teszi át" képbe, hanem az ettől akár eltérő, láthatatlan belső törvényszerűségeket, a valóságban és bennük is lezajló folyamatos változásokat ábrázolja. Az átírás során: az absztrakció – a valóságtól való elvonatkoztatás –, az egyszerűsítés – szelekció, redukció –, a kiemelés, a fokozás és összevonás eszközével olyan szintézist teremt, ami az adott művészeti ág, műfaj formanyelvével a valóság lényegét ragadja meg.

Az alkotás céljától, funkciójától függően, de mindig a kifejezés érdekében a lényegtelen tényezők elhagyásával a lényeg kiemelése a cél. A művészi átírás során jön létre a mondanivalónak leginkább kifejező ábrázolási módja.

A természet megfigyelésén alapuló alkotói módszernek sem célja az utánzás. A látványból adódó törvényszerűségeket megértve, új művészi formákat teremt. A formák, színek, anyagok, csupán eszközök egy gondolat láthatóvá tételéhez. A művész átalakítja a természet formáit, hozzátesz, elvesz belőle, leegyszerűsíti, torzítja, felbontja, átrendezi, megváltoztatja és a kompozícióban belül a kiemelésre törekedve helyezi el azokat.

"A műalkotásban a művész úgy rendezi el a természetben látott jelenségeket, hogy a festmény minden részlete a mondanivaló minél világosabb kifejezését szolgálja. A látott jelenségek ilyen irányú tudatos áttétele nélkül nincs művészet. A műalkotás egyik alapfeltétele a művészi átírás, átalakítás."¹

A művészi átírás során a műalkotás belső, gondolati része, jelentése a formában ölt látható testet. A formának, a tartalomnak és az anyagnak a tökéletes összhangja által lesz az alkotás művészi értékűvé. A befogadó feladata lesz, hogy – a műalkotást elemezve – annak látható formában üzenetet közvetítő, ugyanakkor egymással összefüggésben lévő elemeit összefogó kompozíciót értő módon vizsgálva, megfejtse az átírás során kódolt jelentést.

Művészi absztrakció és absztrakt művészet

Láthattuk, hogy a művészi tevékenység, mint kommunikáció szempontjából az átírás – így az absztrakció párhuzamos jelenléte törvényszerű az ábrázolás folyamatával. Ez a művészi közlésekben meglévő törvényszerűség a vizuális kommunikáció alapja, és jelenléte független az ábrázolás módjától, a művek stíluskorszakától, –irányzatától, a művész egyéni stílustörekvéseitől, műfajától, a mű funkcióitól, céljaitól, indítékaitól.

Azonban természetes, hogy az alkotás funkciója és célja, indítékai a műalkotást meghatározó és/vagy befolyásoló tényezők következtében az absztrakció megjelenési formája stíluskorszakonként, irányzatonként különböző, és például a komponálás módjaiban, kifejezőeszközök, anyag használatában, műfajok elterjedésében megkülönböztetésre alkalmas jegyeket visel.

Az absztrakció, az elvonatkoztatás folyamata nem kizárólagosan az "absztrakt", non-figuratív művészet sajátja.

2. Az absztrakció és a kompozíció összefüggései, együttthatása

Kompozícióról általában

A kompozíció vonatkozhat az alkotás folyamatára, és jelentheti az alkotás elemeinek tervezett elrendezését, másrészt jelentheti magát a művet is.

¹ Dr. Maksai László: Műalkotások elemzése, Tankönyvkiadó, 1976. (Színyei Merse: Majális; 110–112. oldal)

A műalkotás formai és tartalmi egységét adó tudatos rendezőelv, a kompozíciós elrendezettség nélkül nem létezik alkotás. Az átírásban: a lényeg kiemelésében, nagyon nagy szerepe van a kompozíciónak; a mondanivalóhoz tudatosan megválasztott formai elemek elrendezésének módjai jelentést formáló szereppel bírnak.

Az alkotás elemei – színek, vonalak, foltok, fények, pozitív–negatív formák, felület, tömegek, síkok, tér – önmagukban nem értelmezhetőek, csakis az egymással alkotott viszonyrendszerben, amit a belső rendezőelv, az alkotásnak jelentést adó belső szerkezete: a kompozíció befejezett, bontatlan egysége teremt meg.

A mű rendszerének kialakítója az alkotó, egyéniségétől, stílus törekvésektől függően a mű lehet aprólékosan megtervezett, ösztönös, a megtervezettség látszatát szándékosan elkerülve dekomponált; bármelyik esetre érvényes, hogy a kompozíció egyetlen eleme megváltoztathatja a mű egészét.

Komponálási módok a képzőművészet különböző stíluskorszakaiban – absztrakciótól az absztraktig a táblaképek csarnokában

A legtöbb festészeti stíluskorszaknak volt általánosan elfogadott kompozíciós sémája. Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – néhány példán keresztül az egyes korokra jellemző komponálási módokat bemutatása következik.

Az egyiptomiak rendszerint egymás alatti sorokban komponáltak, időbeli folyamatot követve, abban a rendben, ahogyan a cselekmény jelenetei következtek. Festményeiken, domborműveiken a hieroglifák a kompozíció részét képezik. A legnagyobb felületek törvényének megfelelően több nézőpontból ábrázoltak egy képen belül.

1. ábra. Falfestményrészlet Nebamon sírjából, XVIII. dinasztia, British Museum, London. Az egyiptomi festmények tudatos kompozíció alapján készültek, és hieroglifikus feliratokkal is „díszítették”. Az alakok eltérő mérete a rangbéli különbségekre utal.

2. ábra. "Halastó" freskó részleten jól felismerhető a legnagyobb felületek törvényét követő ábrázolásmód.

A XII., XIII. századi festészetre a szimmetrikus elrendezésű kompozíció volt jellemző, amely nyilvánvaló módon juttatta kifejezésre a vallásos érzület statikusságát, ünnepélyességét.

3. ábra. Giovanni Cimabue (1250 körül–1302 körül): Trónoló Madonna

A reneszánsz nagy vívmánya a perspektíva ábrázolása. Már Fra Angelico kora reneszánsz (1420–1500) festményén is felfedezhető a távlat ábrázolása: a kép előterében lévő dolgok erőteljesebbek, míg a távolabbiak halványabbak, a tér tagolása – előtér, középtér, háttér egyértelmű. A levegő és színperspektíva: a levegőben lévő pára "átszínezi" a távolban lévő tájat. Ezt a reneszánsz festők úgy gyakorolják, hogy az előtérbe telítettebb színeket kevernek és alkalmazzák a sfumato-t a fény és az árnyék életlenítésével.

4. ábra. Fra Angelico (1400 körül–1455): Angyali üdvözlés

A reneszánsz festményekre nagyon jellemző a harmónia keltésére alkalmas háromszög-kompozíció. Az alábbi képek: Botticelli: "Tavaszi" című képe, vagy Leonardo "Sziklás Madonna"-ja példák arra, hogy a művészi kiemelés egyik legfontosabb eszköze maga a kompozíciós rendezőelv, amit a művész ezekben, az esetekben úgy alakított ki, hogy lényeg felé – a háromszög csúcsában levő fejre, figurára – koncentráljon a figyelem.

5. ábra. Botticelli (1445–1510): Tavasz

6. ábra. Leonardo da Vinci (1452–1519): *Szent Anna harmadmagával*

A barokk korszak egyik legjellemzőbb komponálásmódja az átlós képszerkesztés. A falfestményeken és a mennyezetképeken festve folytatódik az épület architektúrája, mely a végtelen tér illúzióját kelti.

7. ábra. Pietr Pauwel Rubens (1577–1640): *A kereszt felállítása*

8. ábra. Giovanni Battista Tiepolo (1696–1770): *Spanyolország dicsősége*

Az impresszionisták megteremtették az aszimmetrikus és az átvágós komponálásmódot. Elsőként hoztak létre olyan képeket, ahol a kép széle átvághatja az alakokat.

9. ábra. Pierre Auguste Renoir (1841–1919): *Le Moulin de la Galette*

10. ábra. Edgar Degas (1834–1917): Táncosnők

Van Gogh, Gauguin, Cézanne, a posztimpresszionizmus három óriási festő egyénisége új utakat nyit meg, a festészet, a síkábrázolás új kérdéseit vetették fel. Komponálási módjuk merőben eltérő, azonban mind a hárman a valós látvány elvonatkoztatásával az önálló képi egységek megteremtésére törekedtek. Egyéni útjaik a XX. század festészetének iránytűi az a közvetlen természeti látványtól elrugaszkodó autonóm alkotás létrehozására törekvő későbbi "izmusoknak": Van Gogh, az expresszionizmus –, Gauguin, a fauves-ok –, Cézanne, a kubizmus stílusirányzatai számára rakta le az alapköveket.

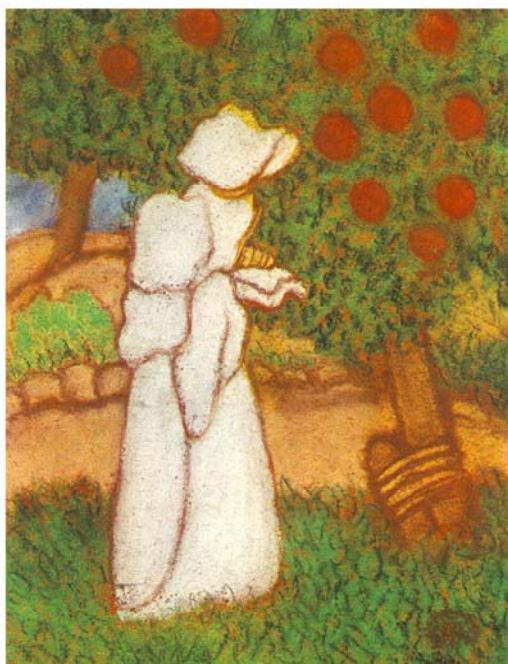
11. ábra. Vincent Van Gogh (1853–1890): Táj ciprusokkal; Gauguin: Tahiti nők, 1891; Paul Cézanne (1839–1906): Mont Sainte-Victoire

Az absztrahálással készült festmények kompozíciója a látvány alapján készül, fel lehet ismerni a formákat, de az adott stílusra jellemző átalakított formában. Az analitikus kubizmus több nézetet sűrített egy képmezőbe; a látvány figurális, felismerhető ábrázolását megtartva. Ezzel a sajátos komponálásmóddal letért az addigi egy nézőpontú, perspektivikus ábrázolás útjáról.

12. ábra. Juan Gris/1887–1927/: Picasso

A szecessziósok, a fauveok is lemondtak a perspektíváról a dekoratív, síkszerű felületekért.

13. ábra. Rippl-Rónai József (1861–1927): Kertben, Ferenczy Noémi (1890–1957)

14. ábra. Henri Matisse: Nagy vörös enteriőr, 1918

A futuristáknál is gyakori a dinamikát feltételező átlós kompozíció, a mozgást általában nem a térrel ábrázolták, hanem a mozgás fázisainak egymásra "exponálásával".

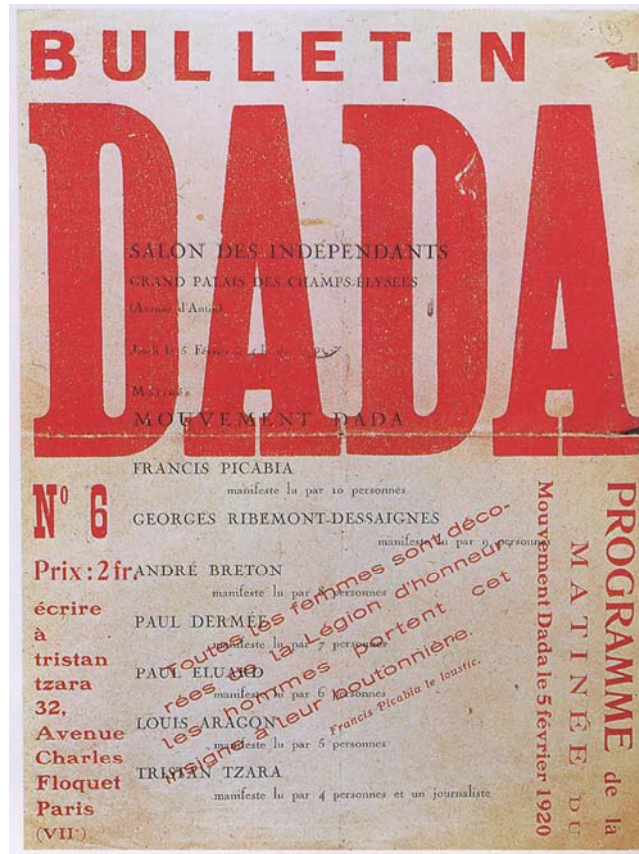
15. ábra. Marcel Duchamp (1887–1967): *Lépcsőn lemenő akt*

A szintetikus kubizmus még felismerhető alakzatokkal dolgozik, a kompozíció szempontjából az egyes formai elemek egyre jobban elveszítik önállóságukat a kompozíció egységében egy új, elvonatkoztatott, általánosított jelentés szolgálatába állva.

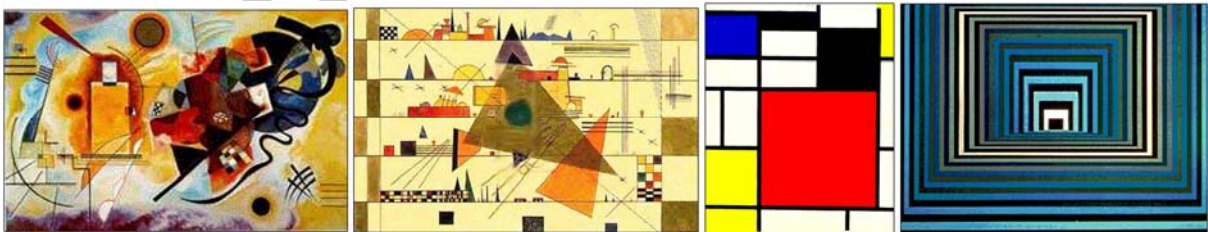
16. ábra. Juan Gris: Zene

A Dada, az első világháború alatt létrejött irányzat pedig minden eddigi hagyománnyal szakítva elveti az eddig megszokott művészi kifejezőeszközöket, kompozícióiban a véletlenszerűség látszatkeltésére törekednek.

17. ábra. Marcel Duchamp: A Bulletin Dada 6. számának borítója

Eljutunk ahhoz a típusú ábrázoláshoz, ahol a festészet mondanivalója nem ölt figurális alakot. A látványtól eltávolodik, elvont elemekből – pont, vonal, folt, szín – komponált kép létrehozása a cél. Nonfiguratív stílus irányzatok: A líra absztrakt, geometrikus absztrakt, konstruktívizmus, absztrakt expresszionizmus, akciófestészet, op-art.

18. ábra. Lírai absztrakt: Vaszilij Kadinszkij (1886–1944): Sárga-vörös-kék; geometrikus absztrakt: Vaszilij Kadinszkij: Horizontális; konstruktívizmus: Pier Mondrian/1872–1944/ Kompozíció; op-art: Viktor Vasarely

A nonfigurális ábrázolás legősbibb formája a törzsi- és a népművészetekből ered. A sziklafestmények nonfiguratív ábrái, az agyagedények karcolt díszítései, a szőttesek geometrikus mintái, a hímzések motívumai mind a stilizálás eredményei, van, hogy a figurák felismerhetőek és sokszor díszítő ornamentikává válnak.

19. ábra. Sziklafestmény motívumok Ausztráliából

Komponálási módok:

Az előbbieken műalkotások példáján is láthattuk, hogy alapvetően más-más hatású eredmények érhetők el a komponálási módokkal.

A legáltalánosabb kompozíciós típusok, szerkezetek:

A művészi képen a festő a kompozíció segítségével a figyelmet a lényeges pontokra tereli. A kompozíció a figyelem vezetését is szolgálja. Joggal írja Delacroix: "A festő művészete az, ha a figyelmet a lényegesre tudja irányítani." Figyelemvezetés lényege, hogy a felesleges, zavaró részletek elhagyásával, a lényeg egyértelműen mutatásához a művész úgy rendezi a kompozíció elemeit, hogy azok figyelmünket a legfontosabbra, a mondanivaló lényegére irányítsák.

1. **Vízszintes elrendezés.** Két az ábrázolási rendszerek szempontjából nagyon ellentétes ábrázolási módban valósul meg:

- a.) A "Képregényszerű" vagy "filmszerű" elrendezésnél, ahol a cselekmények epizódjait sorolják fel. (1., 2. ábra.)

b.) Tájképeknél és a velencei reneszánsz nagyszabású freskóinál², ahol a képet a horizontvonal vízszinteséhez rendezik; az alacsonyan elhelyezett horizont – madár perspektíva – esetén a látómező az ég felületére esik, míg fordított esetben; magasra helyezett horizont esetén – békaperspektíva –, a történések a földet ábrázoló kép mezőre koncentrálódnak. A termélységet kiemelik az összetartó, azaz az iránypontban összetalálkozó párhuzamosokra képi elemek rendeződnek, például ablakok, fasor. A barokk illuzionista festményeken a termélységének fokozása mesteri módon megoldott. (8. ábra.)

2. Vertikális képi kompozíció.

3. **Szimmetriára, épülő elrendezés** leginkább a középkori táblaképekre jellemző (3. ábra.), a tükörképszerű azonosságra épülő kompozíció unalmasan hat, azonban apró eltérésekkel statikussága harmónia, nyugalom, mozdulatlan erő, rend érzetét kelti.
4. **Aszimmetriára épülő elrendezés** esetében a kép két fele között nyilvánvaló az eltérés. Az impresszionisták törekedtek a hagyományostól eltérő kompozíciós rend kialakítására, még a figurák átvágásával is éltek. (9., 10. ábra.)
5. **Centrális vagy középpontos elrendezés:** olyan belső téri rend, amelyben a részek a középponttól egyforma távolságra vannak, a nézőpont a kép közepére irányul. A feszültség keltésre alkalmas, ha a középpont üresen marad, vagy ellentétes irányú erők a centrumból egyidejűleg kifelé is vezetnek. (18. ábra./4. kép)
6. **Geometrikus képszerkezet:** Idetartoznak a matematika és a geometria elveire épülő képszerkesztési módok. Eredményei azok képek is, melyek elemei az aranymetszési osztások szerint helyezkednek el a kép síkjában. Az aranymetszés arányrendszerével dolgoztak az ókori görög építészek és szobrászok, és később, a reneszánsz mesterek elevenítették fel hagyományát. Idetartoznak a geometriai absztrakción alapuló geometrikus absztraktok és a konstruktivista kompozíciók is. (18. ábra./2. 3., 4. kép)
7. **Háromszög kompozíció.** Az egyik legstabilabb geometrikus alakzat az egyenlő oldalú háromszög, függőleges tengelye két egyenlő szimmetrikus félre osztja. Alkalmas a tökéletesség, a tejjesség kifejezésére. Eszményi, vallásos témájú képeknél a gótikus táblaképek és a reneszánszban például a Madonna-ábrázolások kedvelt képszerkesztési módja. (3., 5., 6. ábra.)
8. Az **ívelt kompozíciók** a görbe, lendületesen kanyarodó vonalak következtében tele vannak nyughatatlan energiával, mozgással. Az ívek irányának sűrű megváltoztatásával a feszültség érzete könnyen kiváltható, mert a befogadó folyamatosan nézőpontváltásra kényszerül. (13. ábra./3. kép)
9. **Átlós kompozíciók** lényege, hogy határozott erővonalai a tekintetet gyorsan végig vezetik a képen, hogy a lendületben mozgást érzékelve a cselekményre összpontosítsa. A barokk jellemző képszerkesztési módja. (7., 8., 9., 10., 12., 15. ábra.)

A legáltalánosabb kompozíciós típusok, szerkezetek: Horizontális, Vertikális, Szimmetrikus, Asszimmetrikus, Centrális vagy középpontos, Geometrikus, Háromszög, ívelt, Átlós

Ábrázolási rendszerek

² Leonardo Utolsó vacsorájának kompozícióját úgy építette fel, hogy a mennyezet gerendáinak perspektívakusan összefutó vonalai és az apostolok kezei vezessék tekintetünket a főalak felé.

1. **Síkábrázolás** esetén a dolgok a legjellemzőbb nézetből látszanak, a térhatás kifejezése elmarad. Ami egymás mögött van, az egymás fölé, vagy egymásra kerül. A legrégebbi koroktól használatos ábrázolásmód.

A **vetületi ábrázolás** a síkábrázolás geometriai rendszere. A vetületi rajz egy tárgyat több nézetből (elöl-, felül-, oldalnézet) méretarányosan ábrázol. A tárgy háromnézetű vetületi képéről leolvashatjuk a térbeli helyzetét, méreteit, részformáit.

2. A térábrázolás

a.) Az **axonometrikus ábrázolás** módszerével a tárgy képe a vetületek alapján szerkeszthető. A rajzlapon három, egymásra merőleges térbeli arányú tengelykeresztet – egy függőleges, egy vízszintes és egy ferde irányú, vagy egy függőleges és két ferde irányú tengellyel – határozzunk meg, az így ábrázolt síkok adják majd, a vetületekből, pontos méretekkel kiszerkeszthető tárgy képét egyszerre három oldaláról ábrázolva.

b.) A **perspektíva** a tárgyak síkban történő, de a térbeliség érzetét, látszatát nyújtó ábrázolásmódja. A nézőhöz közelebbiek nagyobbak, a távolabbiak kisebbnek látszanak, a mélységbe vezető vonalak pedig egymáshoz közelednek, egy képzeletbeli ún. **iránypontban** futnak össze, ez a centrális perspektíva esete. A tőlünk távolodó és a valóságban egymással párhuzamos egyenesek látszólag összetartanak, és a képen, a horizontvonalon egy ponton, az iránypontokban metsződnek. A **nézőpont**, **szempont** a szemünk magassága, a tekintet iránya, ahonnan a tárgyakat vagy tájat szemléljük. A perspektívában a szemmagasságot jelző vízszintes vonal a horizontvonal, vagy látóhatár. A nézőponthoz képest a dolgok lehetnek szemmagasságban, rálátásban vagy alálátásban. Az ábrázolásban a formák feljebb-lejebb helyezése, a takarással, a nézőpont érvényesítésével kifejezhető a térbeliség. Bár a dolgok jelentőségének hangsúlyozása a formák méretével oldható meg a legegyszerűbben, a jelentőséget a nézőponttal is lehet módosítani. A távoli nézőpont és a fölülről való láttatás kicsivé, távolivá teszi a dolgokat, kívülről szemlélést mutat. Az alsó, vagy túl közeli nézőpont erőteljességet közvetít, esetleg nyomasztóvá, vagy félelmetessé válhat; ha viszont természetes, szokásos nézőpontból mutatkoznak az alakzatok, akkor a képi világ ismerős, bensőséges lesz. A normálistól eltérő nézőpontok között található a **békaperspektíva**, amely a nagyon alacsony szemmagasságból történő, és a **madártávlat**, amely a levegőből, nagy magasságból, felülről látszó ábrázolás.

A távlati hatást a rövidülés, a színtávlat és a légtávlat is támogatja.

- A rövidülés, skurc a távolabbi tárgyak, alakok, vagy általában fekvő figura a nézőtől távolabbi részeinek kisebbedése, amelynek köszönhetően az ábrázolás valóban térbelinek hat.
- A színtávlat a perspektíva azon felismerésén alapszik, hogy egyes színek (pl. vörös, sárga) a képsíkból kissé előrejönnek, mások (kék, zöld) hátrább húzódnak látszanak.
- A légtávlat a messze látszó táj ábrázolásánál a mélységérzet növelésének eszköze. A nagyon távoli dolgok az előttük levő vastag légréteg miatt fakóbbnak látszanak, az elterülő látnivaló színe a kék, kékeszöld irányába elmozdul, az égből pedig a horizont közelében gyengébbé, szürkésebbé válik.

- A termélység, amely a távolságok képi kifejezését segíti, a tér tagolása előtérre, középtérre és háttérre.
- A vonaltávlat a termélység vonalas ábrázolása.

A kiemelés eszközei

A kompozíciós szerkezetek csak az elemek kapcsolódását mutatják, azonban ahhoz, hogy azok jelentésben is kialakuljon a mondanivaló érdekében a megfelelő hierarchia még sokféle kiemelési eszköz megfelelő alkalmazására van lehetőség.

Kiemelés: Az alkotó a figyelem lényeges részekre történő irányítását úgy éri el, hogy egyes részeket kiemel, másokat pedig alárendel.

1. **Kontúr**, a **vonal** a kiemelés egyik ősi eszköze a hangsúlyozott vonal, különösen a vastag kontúr. Gondoljunk pl. a bizánci mozaikok alakjainak hangsúlyozott kontúrjaira, vagy századunkban pl. a kalligráfiára, amely – mint látni fogjuk – elsősorban a vonalak kifejezőerejére épít. **A vonal** mindig vezet valahová, vagy körülhatárol valamit. Követjük a szemünkkel, ettől mozgásérzetünk támad. A kompozíció formáinak elválasztására, vagy épp összekapcsolására is használható. A kiemelés egyik ősi eszköze a hangsúlyozott vonal, különösen a vastag kontúr. Gondoljunk pl. a bizánci mozaikok alakjainak hangsúlyozott kontúrjaira vagy a kalligráfiára, amely elsősorban a vonalak kifejezőerejére épít.
2. **A folt** sík jellegű, pontatlan, határozatlan körvonalú. A foltok mérete és egymáshoz viszonyított elhelyezése a kompozícióban erősítheti a térbeliséget, vezeti a tekintetet.
3. **Forma**. Az ábrázolt formák, a kép különböző méretű, arányú és jellegű alkotóelemei; elhelyezkedésük alkotja a kompozíció gerincét. A képen a formát a vonalak, különböző színes foltok hozzák létre. A forma megjelenhet síkszerűen vagy plasztikusan, eszerint beszélhetünk síkformákról vagy térformákról.
4. A **térnek** háromirányú kiterjedése, dimenziója van: hosszúság, magasság, szélesség. A pontnak nincs kiterjedése, a vonal kiterjedése egyirányú, csak hosszúsága van. A sík kétdimenziós (van hosszúsága és szélessége), a test háromdimenziós.
5. **Arány** Minden kompozícióban a nyilvánvalóan vagy rejtetten jelen levő képi egyensúly őrzi a kép egységét és biztosítja a képelemek kapcsolatát. **Az arány** az alkotóelemek méreteiben is kifejezhető, helyes, harmonikus eloszlása, egymáshoz illetve az egészhez viszonyított mérete. Az arány is a kiemelés ősi módja. Már az egyiptomiak is a kiemelés szándékával festették nagyobbra a fáraók alakját. Kiemelni nemcsak az egyes képelemek nagyobb méretével lehet, hanem a részletek arányainak megváltoztatásával is. Az arányok finom eltolásával egészen más jelentéstartalmat kaphat egy kép. A legrégebbi és legismertebb szabályba foglalt arányrendszer az **aranymetszés**. Ez a természetben is tetten érhető, az ókor óta "tökéletesként" számon tartott, az emberi test és a műalkotások formái szépségét, harmóniáját megtestesítő arány, amelyben a kisebbik rész úgy aránylik a nagyobb részhez, mint a nagyobbik rész az egészhez. Valójában azonban az aranymetszés csak a lehetséges kellemes arányoknak csupán egyike, s az arányok is inkább megérzés, mint számítás tárgyai.

6. **A ritmus** a műalkotás hasonló vagy azonos elemeinek (formák, vonalak, színek) térbeli vagy időbeli tagolása szabályos, egyenletes vagy váltakozó visszatérése által is fokozhatja a kifejezés erejét. Az ismétlés kiemeli a főmotívumot, ismétlődése nyomatékod ad, felfokozza az ismételt képrészlet jelentését, ilyenkor erőteljesen hatáskeltő. Szép példa rá Degas táncosnőinek ismétlődő mozdulata. A ritmus a mozgás irányával segíti a figyelem vezetését. A ritmus a kompozíción belül nem csak a formák ismétlődésére vonatkozik, hanem a bármely képalkotó elemére.
7. **Fény vezetése:** A fény-árnyék ellentétek kiaknázásában főleg a barokk művészet gazdag (Caravaggio, Rubens stb.). De Goya Kivégzés című kompozíciója is a megvilágított és a sötét foltok drámai ellentétén alapul. A fény az egyik leghatásosabb kiemelési eszköz. A festő oda irányítja vele a néző szemét, ahová kívánja. Rembrandt például Titus portréján csak az olvasó fiú arcára és kezére bocsátott fényt, hogy ez vonja magára elsősorban a nézők figyelmét.
8. **Kontraszt.** A művészek sohasem komponálnak szigorú szabályok merev alkalmazásával. Még a legdinamikusabb, mozgalmas aszimmetrikus kompozícióban is megvan minden lényeges elemnek (színnek, tónusnak, formának) a maga ellentétpárja. Egyik leggyakoribb kiemelési eszköz a kontraszt. Az ellentétek, az ellentétes képelemek fokozzák egymás hatását. A fehér mellett pl. a szürke folt sötétebbnek hat. A fény-árnyék ellentétek kiaknázásában főleg a barokk művészet gazdag (Caravaggio, Rubens stb.). De Goya Kivégzés című kompozíciója is a megvilágított és a sötét foltok drámai ellentétén alapul. Századunkban erre különösen a fametszetek között találunk nagyszerű példákat. Elég, ha pl. Derkovits vagy Nolde fametszeteire, utalunk. A színkontrasztok lehetőségeit a modern festészeti irányzatok is messzemenően kiaknázzák. Egyes festészeti irányzatok felületi, fakturális kontrasztokat is alkalmaznak. A lényegyet a nézőpont megfelelő megválasztásával és különböző optikai fogásokkal is ki lehet emelni.
9. **Szín** önmagában nem létezik, szín kontrasztok kiemelő szerepének is nagy jelentősége van. Ismeretes, hogy a színek különféle pszichológiai hatást váltanak ki az emberből, a festő tehát számol a színek lélektani hatásával, és kompozíciójában ennek megfelelően alkalmazza azokat. Számol a színek kontraszthatásával is. Egyes absztrakt festők önmagukban a színeket, színhatásokat teszik kompozícióik főszereplőivé. A **színek** kiemelő szerepének is nagy jelentősége van. Ismeretes, hogy a színek különféle pszichológiai hatást váltanak ki az emberből, a festő tehát számol a színek lélektani hatásával, és kompozíciójában ennek megfelelően alkalmazza azokat. Számol a színek kontraszthatásával is. Egyes absztrakt festők önmagukban a színeket, színhatásokat teszik kompozícióik főszereplőivé.
10. **Anyag, anyagszerűség**

A kiemelés eszközei: 1. kontúr- vonal, 2. folt, 3. forma- tömeg 4. tér-térhatás 5. arány, 6. ritmus, 7. fény, 8. kontrasztok, 9. szín, 10. anyag-anyagszerűség,

Egyes művészek vagy művészeti korszakok stílusát jellegzetes kifejezőeszközeikről is leolvashatjuk. Az alkotáson fellelhető stílusjegyek egyrészt könnyítik a művészettörténészek, muzeológusok, gyűjtők munkáját, általuk a műtárgy alkotója beazonosíthatóvá válik. Másrészt alkotói szempontból a képi közlés egyediségét, erejét növelik. Ilyen stílusjegyek az ecsetkezelés, a színek, formák használata, a megvilágítás.

Kép formája

A kép formája, a mű alakja funkciótól, ízléstől, környezettől függően különböző; a tájkép általában fekvő, a portré pedig álló téglalap formátumú. Általában a téglalapforma használatos, ritkán négyzet, tondó. A kép méretének összhangban kell lennie az a kép tartalmával, céljával, témájával és kidolgozottságával. Fontos, hogy a megjelenített valóságelemek hogyan viszonyulnak a valóságos méreteikhez. Ezt az arányt befolyásolja, hogy mekkora távolságból fogják a képet nézni. A dolgok jelentőségének hangsúlyozása a formák méretével oldható meg a legegyszerűbben.

Amikor képet tervezünk, az első lépés a forma megválasztása, ami természetesen illeszkedik a témához. A tervezett formátum alakját felrajzolva, megtervezzük a képet: elemeit elrendezzük a keretben. Ha kompozíciós vázlateink közül egyet megfelelőnek találunk, kiválasszuk a kép hordozóját és méretarányosan, újra felvázolva folytatjuk a munkát.

A kép ritkán kerül bemutatásra keretbe foglalás, paszpartu vagy kasírozás nélkül. Ezek bár nem tartoznak közvetlenül a képhez, de annak térben elfoglalt helyét, esetleg ugyanabban a térben más művekkel való kapcsolatát befolyásolják. A szecesszió a kép keretét a kép részeként kezeli, és bele komponálja a műbe.

3. A forma

Természeti és mesterséges formák

Ábrázolt forma

Az ábrázolt formák, a kép különböző méretű, arányú és jellegű alkotóelemei; elhelyezkedésük alkotja a kompozíció gerincét. A képen a formát a vonalak, különböző színes foltok hozzák létre.

a.) A formák osztályozhatóak kiterjedésük:

A forma kiterjedését illetően megjelenhet **síkszerűen** vagy **plasztikusan**, eszerint beszélhetünk síkformákról vagy térformákról.

A térforma kiterjedése háromirányú, három dimenziója van: hosszúság, magasság, szélesség.

b.) Alakjuk szerint megkülönböztetünk:

szabályos, szabálytalan, tagolt vagy tagolatlan formákat

- A szabályos síkforma: a síkidom: egy a kezdőpontjába visszatérő vonal, minimum három vonal összekötve: háromszög, vagy egy önmagába visszatérő görbe: kör, vagy ellipszis. Alapformái: a négyzet, téglalap, ellipszis, háromszög.
- A szabályos térforma a mértani test; lehet szögletes és forgástest. Térforma minden háromirányú kiterjedéssel rendelkező alakzat.
- Plasztikus az a forma, aminek a felülete tagolt: kiemelkedések, bemélyedések teszik változatossá, plasztikai minősége szerint lehet: gömbölyű, lapos, szögletes, gyűrt, homorú, domború. Minél plasztikusabb egy forma, annál jobban követi a tér három kiterjedését, annál inkább szoborszerű, ennél fogva annál erőteljesebb a felületén a fény-árnyék váltakozása.

Szimmetria a formák világában:

Tükör-, vagy kétoldali

Eltolásos

Hasonlósági

Hengerszimmetrikus

Gömbszimmetria

Forgási szimmetria

Ritmus

A szerkezet, a struktúra

A formák jellemzésének kategóriái:

1. Arány

a.) Statikus és dinamikus arányosítás: Nyugalom és mozgás

Ha a formák egyensúlyban vannak, felépítésük, térbeli elhelyezkedésük statikus, akkor általában nyugalmat árasztanak. Ha a forma részek egymáshoz képest ellentétes irányban elmozdulhatnak, akkor valószínűbb, hogy feszültség érzetét fogják kelteni. A sok részformából álló, összetett formák dinamikusabb hatást keltenek, a mozgás érzetének keltésére alkalmasabbak, mint egyszerűbb társaik. A legegyszerűbb formák, mint a gömb és a kör a harmónia, a nyugalom a teljesség kifejezésére alkalmasak.

b.) Az aranymetszés: "divina proportio"³

³ Latin: isteni arány

Egy forma két részének legtokéletesebb aránya: A kettéosztott forma kisebbik (minor) része úgy aránylik a nagyobbhoz (major), mint a nagyobb kettőjük összegéhez, tehát az egészhez.

Fibonacci-számsor: Az aranymetszés számsorban való kifejezése.

2. A Karakter meghatározói:

a.) a formatömeg kontúrja,

befoglaló forma

b.) a formák térbelisége

A formák térbeliségének keltésére:

- tónus fokozatok
- fény – árnyék, lehet végletesen kontrasztos, erősen drámai hatást idéző
- ön árnyék
- vetett árnyék
- bevetett árnyék
- csúc fény
- fényhatások, fényforrások hatásai a formára: ellenfény: forma sziluettje látszik; telt fényben plaszticitás elvész; surló fényben rajzolódik ki legjobban a térbeliség, szórt fény homogenizál, irányított fény alkalmas kontrasztok megjelenítésére

3. Textúra, faktúra

A forma anyagi sajátosságokból adódó felülete a textúra, mely a belső szerkezettel összefüggésben van. Faktúra, a művészi felületalakítás.

A tárgyak jellemzője, hogy formájuk, alakjuk, színük van, Ezen tulajdonságainak összessége adja jellegét, karakterét, ami jellemzőinek arányrendszeréből jön létre.

4. Elemi formák

1. Pont

2. Vonal

Körvonal: lágy és éles

Tagoló és szerkezeti vonalak

Vonalkarakterek

3. Folt

Szabályos – szabálytalan

Pozitív – negatív

5. A színszimbolika, és a színek lélektani hatásmechanizmusa. A színek jelentéshordozó szerepe az absztrakt, nonfiguratív kifejezésformában

A színek törvényszerűségei és kifejezőereje

A hét szíkontraszt:

1. magábanvaló
2. sötét-világos
3. ideg-meleg
4. komplementer
5. szimultán
6. minőségi
7. mennyiségi

Egyszerű és összetett színharmóniák:

Színskála

Színhármasok, -négyesek

TANULÁSIRÁNYÍTÓ

A feladatok elvégzésével az Ön kompetenciája, hogy ábrázolás, a művészi átírás gyakorlása és elsajátítása során:

1. A látványban lényegi elemeket vesz észre. Elemzőkészsége szabadkézi ábrázolás közben a kompozícióban, a fény-árnyék ábrázolásban, arányokban is megmutatkozik. Elsajátítja a geometrizálás és stilizálás gyakorlatát.
2. Adott látvány, vagy fogalom vizuális megjelenítésekor körültekintően jár el, figyelemmel kíséri munkája érthetőségét, kommunikativitását. Absztrakciós tevékenysége során a fogalmakat összefogottan képviseli, nem pedig leszűkíti.
3. Alkotások létrehozása kizárólag a fény-árnyék viszonyok felhasználásával. Fény-árnyék viszonyok megjelenítése, kontraszthatások – a tónusképzés lehetőségeinek beépítése feladatmegoldásaiba.
4. Absztrakt fogalmak (belső szerkezet, dinamika, erővonalak, mozgásábrázolás) jelentésvilágát megérti, alkalmazását megismeri, és elsajátítja, és tudatosan alkalmazza.
5. A különböző térábrázolási konvenciók gyakran bonyolult, absztrakt fogalomrendszerét türelemmel, és kitartással tanulja és alkalmazza, ismeretszerzését hosszú távú befektetésként képes értelmezni.
6. Teret síkfelületen a választott konvenció szabályainak megfelelően pontosan, a konvenciót ismerő külső szemlélő számára egyértelműen, határozottan jeleníti meg. Helytelen alkalmazás esetén önállóan felismeri a hibát, önkorrekcóra képes.
7. A különféle formák – térformák, emberi test stb. – kifejező kapcsolatait megjeleníti az absztrakció módszereit alkalmazva.

8. Autonóm alkotás létrehozásakor nem elégszik meg a látvány pontos, tanulmányoszerű visszaadásával. Az elvonatkoztatás egyéni útjait keresi, kipróbál új ötleteket, megoldásokat.

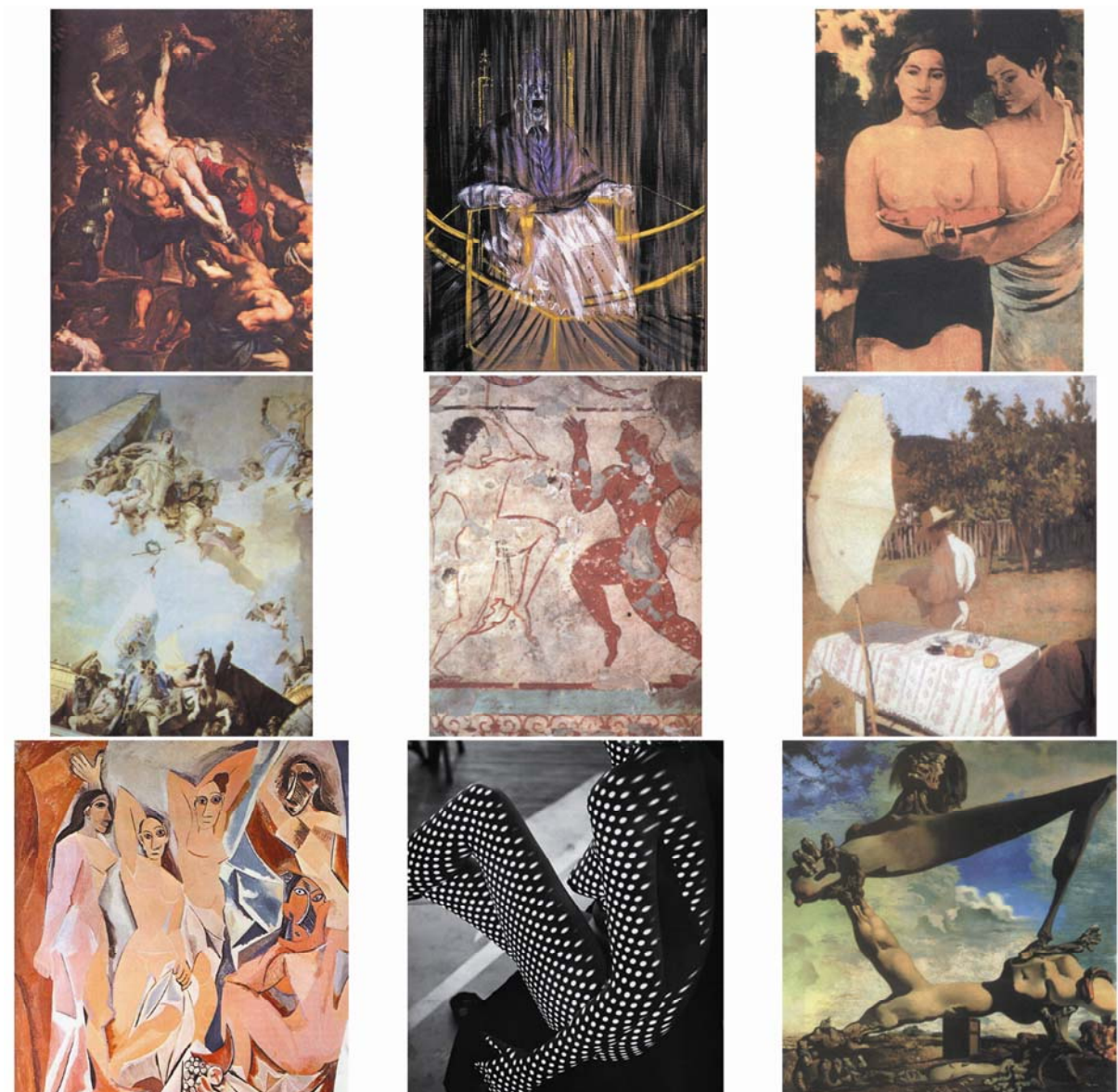
Feladatok:

1.a) Elemezze szóban a következő képeket a kompozíció és a művészi átírás összefüggéseit, együttállását vizsgálva.

1.b) Elemezzenek saját, illetve csoporttársaival, vezető tanára segítségével gyűjtött képeket is. Adjanak meg egyéni szempontokat a kiválasztott művek elemzésre: például: "sík és tér ábrázolása", "A kontraszt szerepe", "Dinamika a kompozícióban" és hasonlók.

1. c) Készítsenek képzelt riportot például Jakson Pollock-al, majd nézzenek meg egy dokumentum értékű filmet a művésről. Fogadják be egymás kreatív ötleteit.

Mert az alkotáshoz nyitottnak kell lenni a folyton változó lehetőségek felismerésére.

20. ábra.

Az alábbi gyakorlati feladatok közül témavezetőjével válasszon, a rendelkezésükre álló műhely-, eszköz- és anyag feltételeknek, és az Ön egyéni illetve csoportja haladásának megfelelően.

Bármelyik kiválasztott feladat megoldásait és munkamenetét a következő lépésekben dokumentálja:

- Fogalmazza meg a személyes motivációját a feladat kiválasztásában.
- Foglalja össze röviden a vezérgondolatot, az alkotói koncepcióját.
- Végezzen gyűjtőmunkát, keressen párhuzamokat meglévő műalkotásokban.
- Készítsen vázlatokat.
- Írja le előzetesen a munkamenetet és azt, hogy milyen eszközökre és anyagokra lesz szüksége.

- A feladat megoldása során dokumentálja a munka menetét fotókkal, rajzokkal, és az előzetes elképzelésektől való eltéréseket, tanulságokat összefoglaló rövid jegyzettel.
- A kész munkáról készítsen fotót vagy scannelje be.
- Interpretálja az elkészült feladatmegoldást. Értékeljék, beszéljék meg egymás munkáját közösen, minden produktív képzetet igénylő alkotásra irányuló feladat feltételezi az eltérő megoldásokat, amiket értelmezve, mint befogadó is gyakorolja a vizuális kommunikációt.

2. a.) Válasszon egy meglévő műalkotást, scanolja be, vagy töltsse le az internetről, digitális képátalakítás módszerével készítsen több változatot mindig más-más képi részlet megváltoztatásával. A kompozíció bármely elemének megváltoztatása hatással lesz a kép belső rendezőelvében kódolt mondanivalóra. Az átalakított képeket csoporttársaival elemezzék együtt!

2. b.) Válasszon egy meglévő műalkotást, a digitális képalkotás módszerével, vagy átrajzolás technikájával egyszerűsítse le annak formáit, a kapott sablont töltsse ki más-más színhangulatokkal a színkontrasztokra, színharmóniákra épülő új ismeretei alapján. A kész munkákat csoporttársaival közösen értékelve vizsgálják a színek jelentést változtató szerepét együtt.

3. Készítsen fotókat, vagy válasszon meglévő képeket, és hozzon létre kizárólag a fény-árnyék viszonyok megjelenítésével, a kontraszthatások tanulmányozásának céljából verziókat!

4. Készítsen formatanulmányt és formaelemzést, a következő lehetőségeket beépítve munkájába:

4.a) A kiválasztott formát értelmezze sík redukcióval! Vizsgálja a formák felépítésének, a részformák egymással való összefüggéseit; egyszerűsítsen és bontsa az alakzatokat a rájuk jellemző mértani alapformákra, gúlákra, kúpra, háromszögre, kockára. Hagyjon el minden fölösleges részletet, hogy a forma karakterét és szerkezetét minél jobban megérthesse.

4.b) A kiválasztott formából kiindulva készítsen vonalas átírásokat! A körvonalak minőségei, a vonalak karaktere meghatározza a forma jellegét, és az egész kompozíciót befolyásolja. Kísérletezzen bátran, törekedjen az Ön számára elérhető legváltozatosabb eszközhasználatra! Használjon színeket!

4.c) Puha és kemény foltok, jelenítsen meg az ellentétet nonfiguratív kompozíciós vázlatok formájában. Kísérletezzen bátran, törekedjen az Ön számára elérhető legváltozatosabb eszközhasználatra! Használjon színeket! A kidolgozás módja azt is kifejezi, hogy fontosak-e a részletek, vagy csak az egész számít, monumentális hatásra törekszik, vagy finom lelki rezdülések ébresztésére – ily módon is erősítheti a kontrasztot a kétféle foltminőség elvonatkoztatásában.

4.d) Találja meg az ön által kiválasztott forma legjellemzőbb karakterjegyeit. A karakter a formákat egymástól megkülönböztető jelleg, egyéni vonás, jellegzetes alak, arány, szín.

4.e) Az előző feladatok tanulságait, az átírás gyakorlatainak eredményeit ültesse át egy tervező grafikai feladatba. A kiinduló formából teljesen elvonatkoztatva logo tervezése a feladat, majd kisarculat látványtervének az elkészítése.

5. Összetett ismereteket igénylő feladat. Betűkapcsolatok ábrázolása a cél, vektorgrafikus program alapjainak elsajátításával párhuzamosan.

5.a) Tervezzon "IO" és "SC" betűkapcsolatokat papíron (más betű is lehet), a betűt, mint formát alkalmazzuk, nem monogramot és nem betűképet készítünk. Vonalakat és síkidomokat használjon.

5.b) Az első lépés egy dokumentum minta előállítás, Bézier tollal, egyszerű objektumokkal vektoros vonalrajz készül.

5.c) Az alakzatok kitöltésének lehetőségei szín, színátmenet, körvonal szín, vastagság hozzáadásával.

5.d) Az alakzatok kitöltése a változatos kifejezést adó felületek és minták felhasználásával, cél a kompozíciók formáinak anyagszerűvé tétele.

5. e) Filterek, szűrők, 3D-s hatások kipróbálásával fokozni lehet az anyagszerűséget és a térhatás keltését, kell elérni: tónussal, fénnel, árnyékkal, mozgás dinamikáját keltő megoldásokkal.

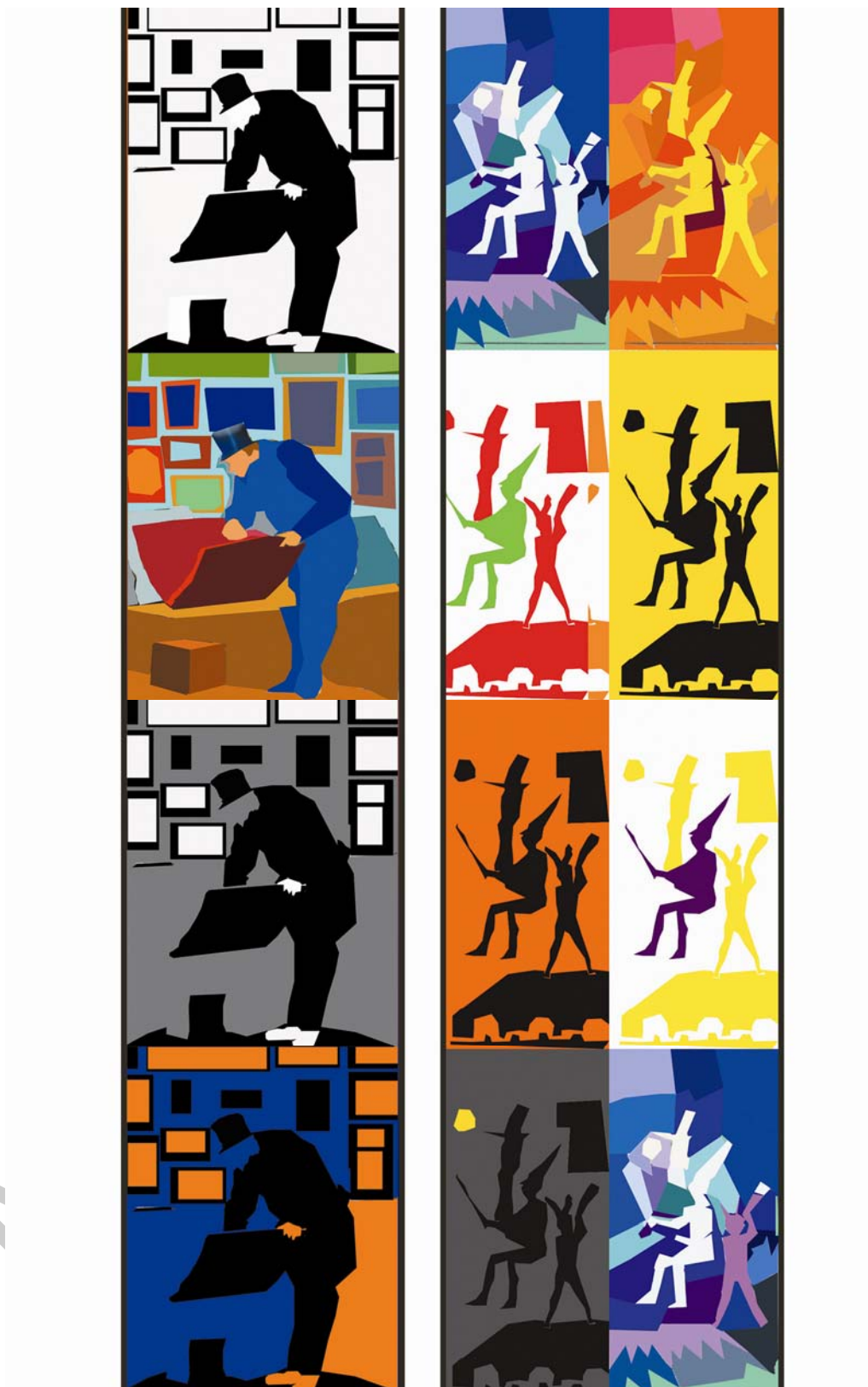
5.f) Szorgalmi feladat, ha a kísérletek során emblematis megoldásra jutott, az eredményeket beépítheti egy másik tervező grafikai feladatba.

6. Készítsen a legfőbb kompozíciós rendezőelveknek megfelelően "pont" alapforma felhasználásával kompozíciós terveket.

Megoldás:

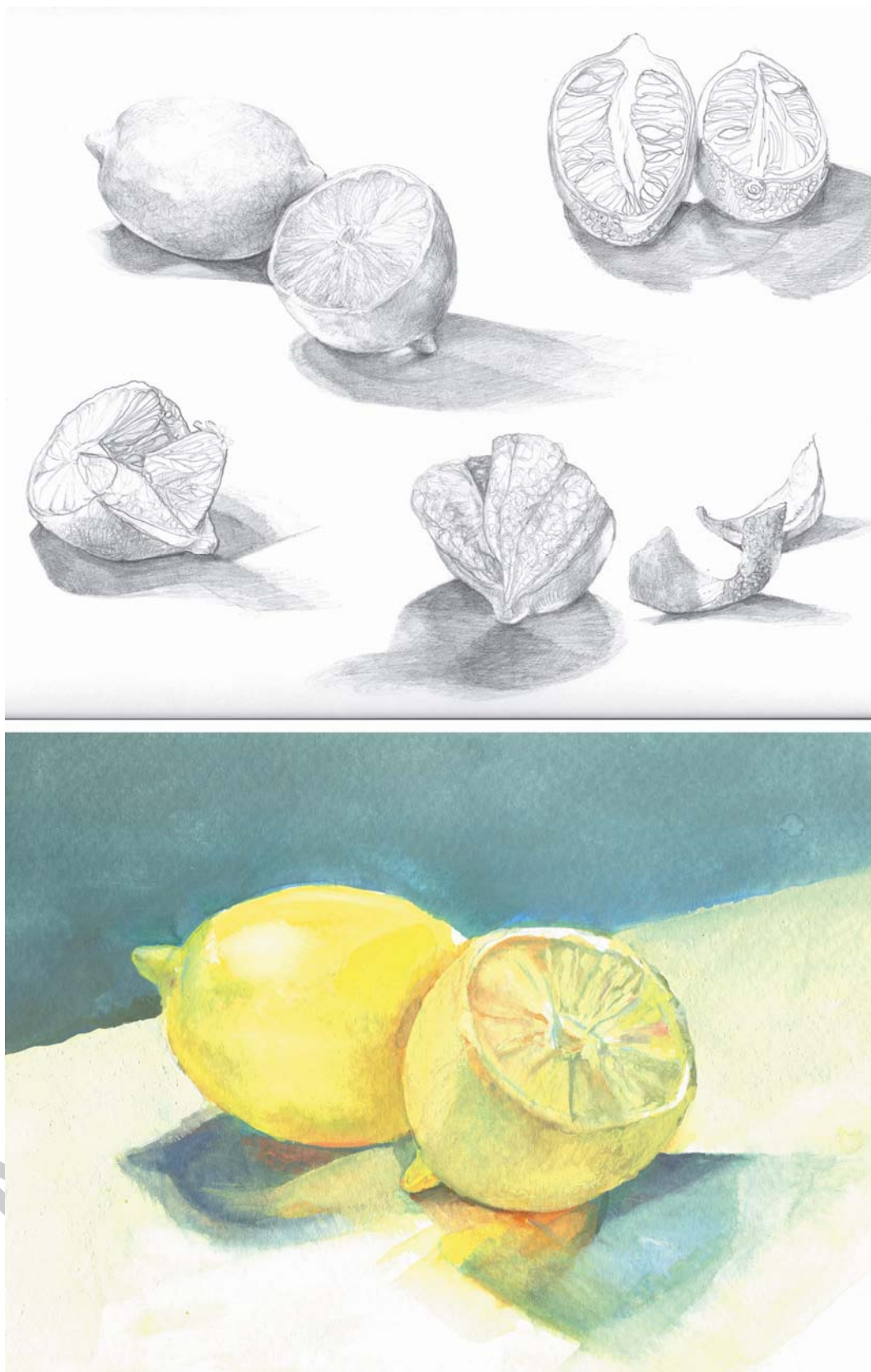
Sokféle megoldás létezhet, a bemutatott példák, párhuzamos képzésben, középiskolás korú elektronikus grafikus tanulók munkái.

2.b) feladat lehetséges megoldása:

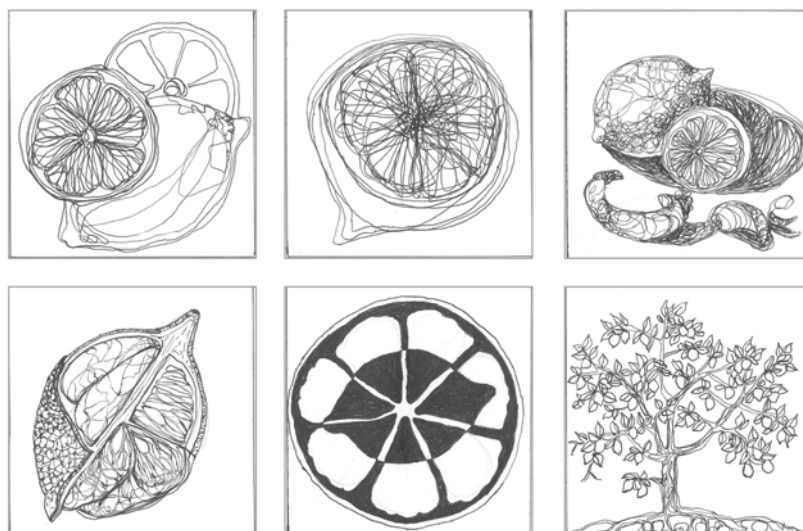

21. ábra. Színhangulatok, színkontrasztok, színharmóniák – összetett feladatra

4. feladat lehetséges megoldásai:

22. ábra. Tónusos és színes tanulmányok

23. ábra. Képi átírás lehetőségei

24. ábra. A vonal és a kompozíció; kemény és puha foltok

25. ábra. A szín, a színes vonal és a kompozíciós rendezőelvek

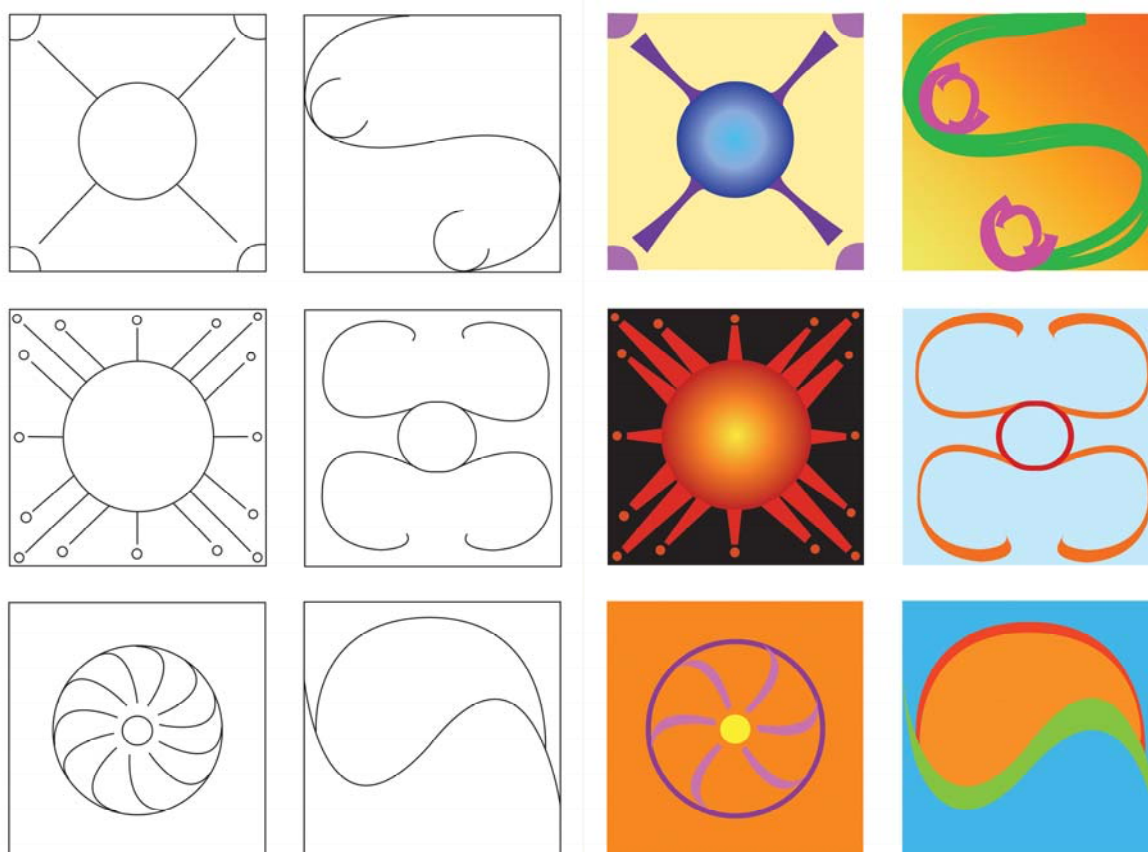

8648 Neverland Drive 123. Nevada 6754 Tel: 31-324-2432 Fax: 31-356-2342 www.lemonservers.com - 4 FanatX Visit us - www.lemonservers.com - 4 FanatX gaming@fruit.com

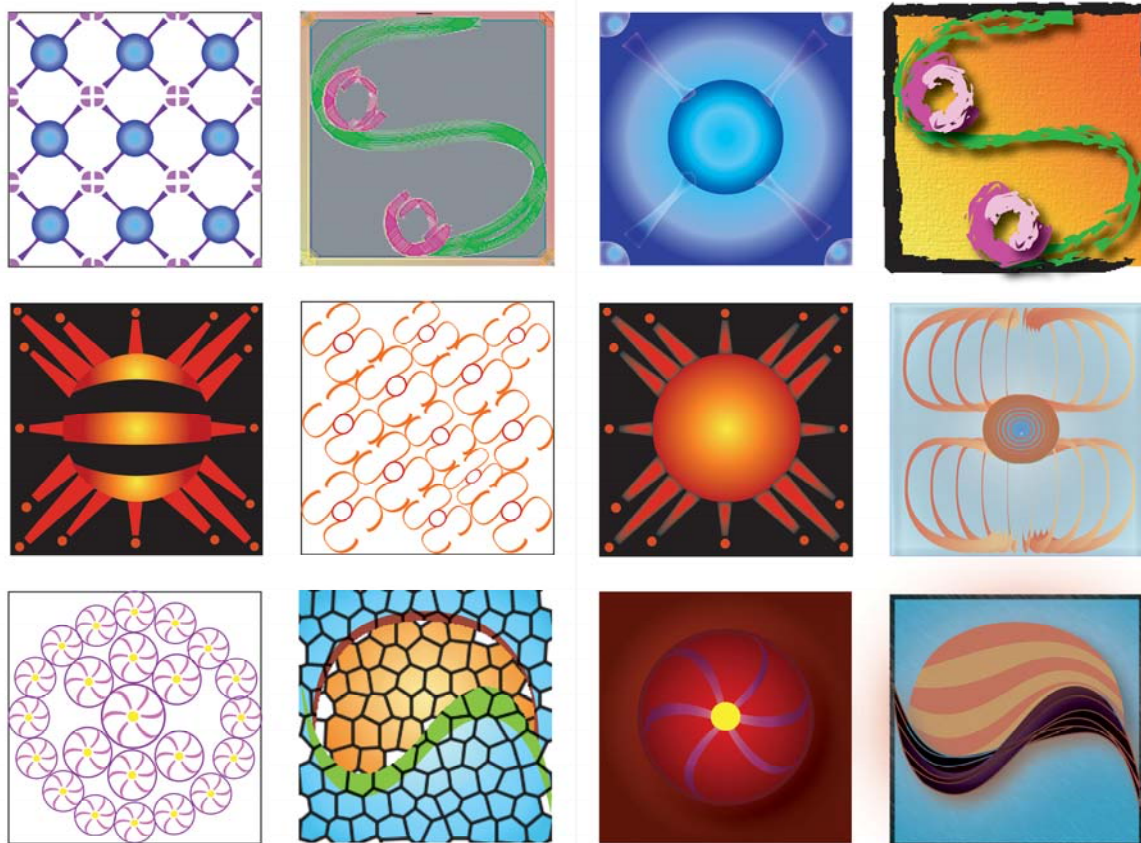
26. kép. Átírás eredményét hasznosító kisarculat látványterv

27. kép. Átírás eredményeit hasznosító kisarculat látványterve

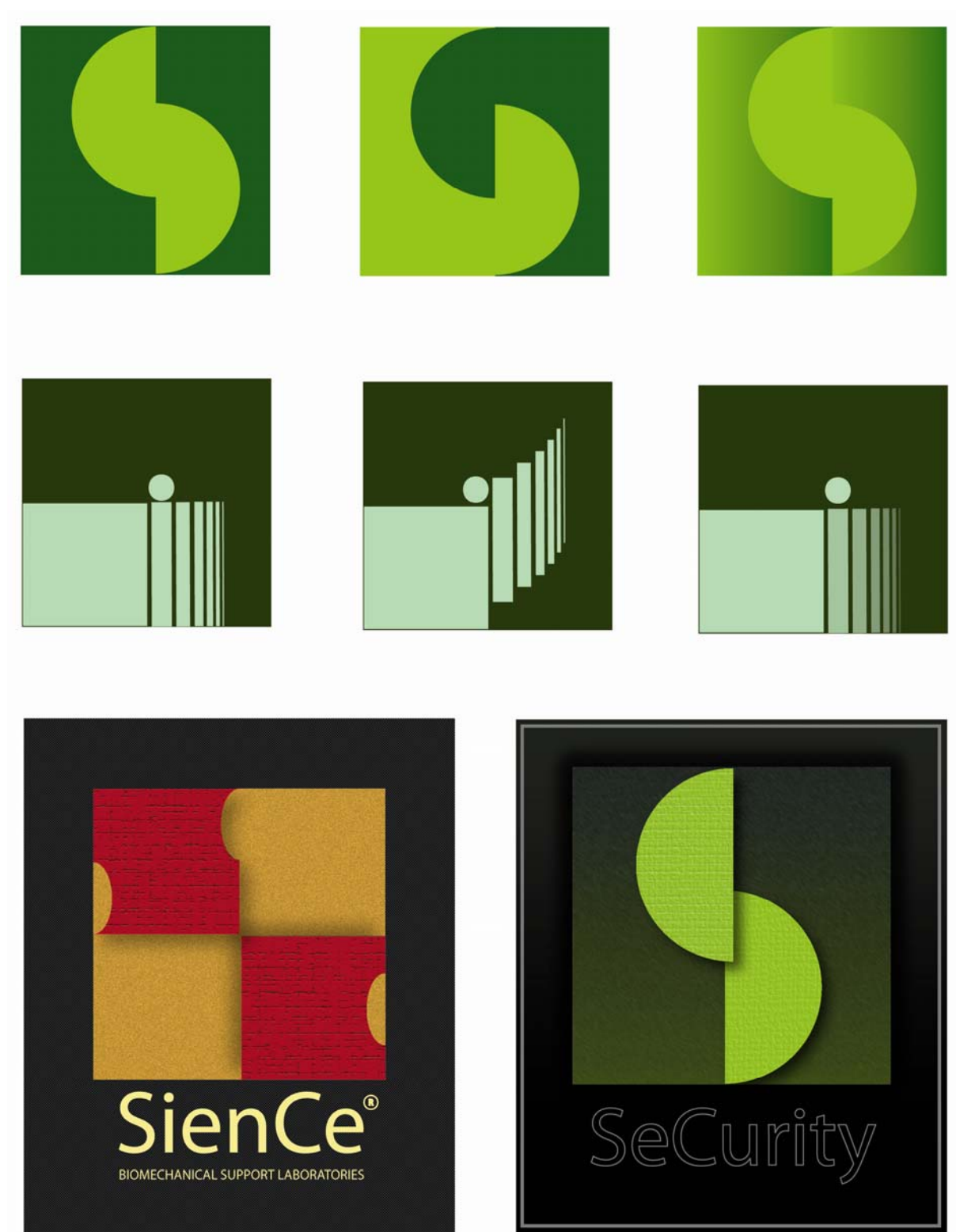
28. ábra. Absztrakciós gyakorlatok betűkapcsolatok ürügyén

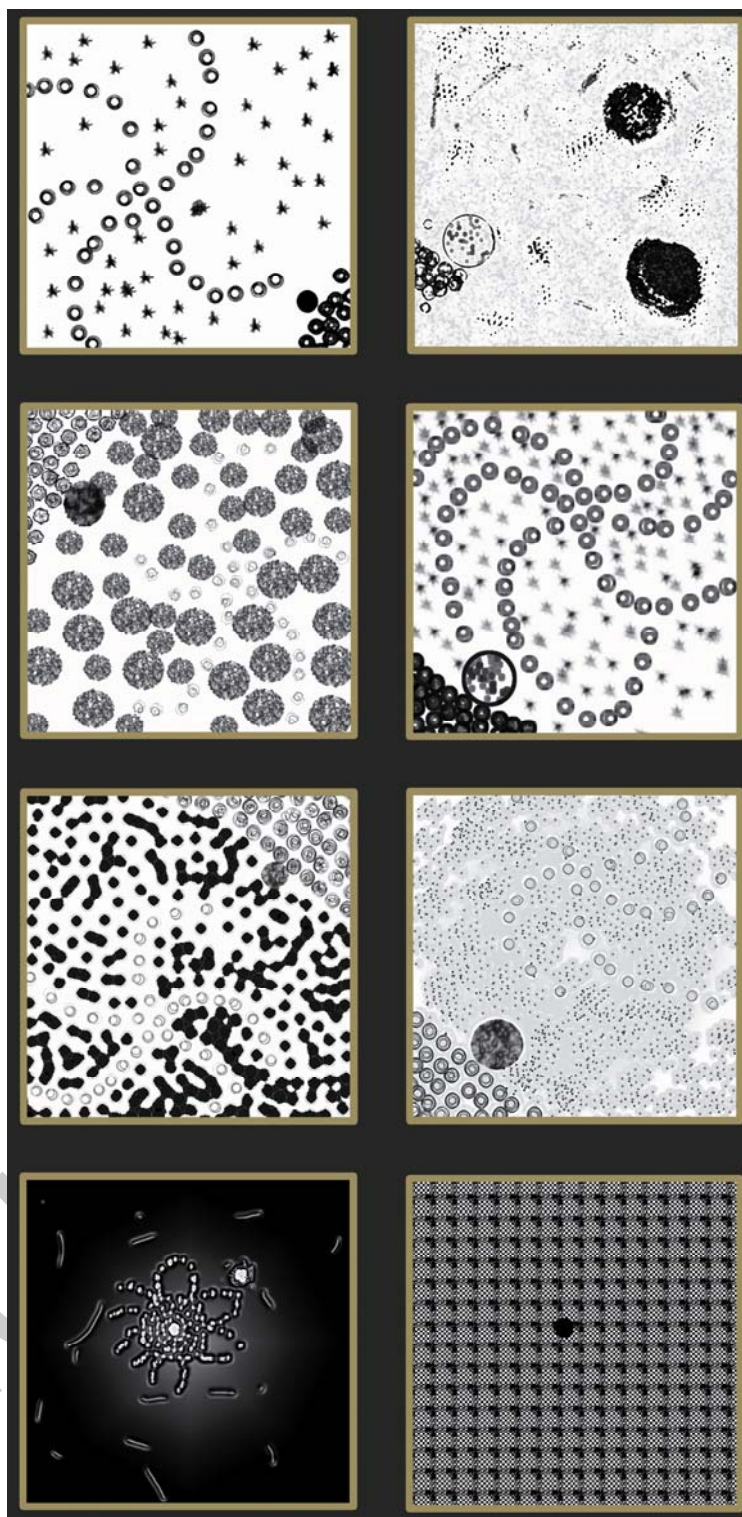
29. ábra. Absztrakciós gyakorlatok betűkapcsolatok ürügyén

30. ábra. Absztrakciós gyakorlatok betűkapcsolatok ürügyén

31. ábra. Absztrakciós gyakorlatok betűkapcsolatok ürügyén és alkalmazott tervezés

32. ábra. A pontra – elemi formára – épített kompozíciós gyakorlatok

ÖNELLENŐRZŐ FELADATOK

1. feladat

Mi a síkredukció?

2. feladat

Sorolja fel az Ön által ismert ábrázolási rendszereket, és röviden ismertesse azokat!

MUNKKALA

3. feladat

Próbálja meg saját gyakorlatai tapasztalatai alapján megfogalmazni a tónus jelentőségét!

4. feladat

Milyen szerepe van a fénynek a kiemelésben?

MEGOLDÁSOK

1. feladat

Síkredukció a térbeli, plasztikus forma áttétele, átírása, egyszerűsítése síkba.

2. feladat

Ábrázolási rendszerek

Síkábrázolás esetén a dolgok a legjellemzőbb nézetből látszanak, a térhatás kifejezése elmarad. Ami egymás mögött van, az egymás fölé, vagy egymásra kerül. A legrégebbi koroktól használatos ábrázolásmód.

A **vetületi ábrázolás** a síkábrázolás geometriai rendszere. A vetületi rajz egy tárgyat több nézetből (elől-, felül-, oldalnézet) méretarányosan ábrázol. A tárgy háromnézetű vetületi képéről leolvashatjuk a térbeli helyzetét, méreteit, részformáit.

A térábrázolás

a.) Az **axonometrikus ábrázolás** módszerével a tárgy képe a vetületek alapján szerkeszthető. A rajzlapon három, egymásra merőleges térbeli arányú tengelykeresztet – egy függőleges, egy vízszintes és egy ferde irányú, vagy egy függőleges és két ferde irányú tengellyel – állapítunk meg, az így ábrázolt síkok adják majd a vetületekből, pontos méretekkel kiszerkeszthető tárgy képét egyszerre három oldaláról ábrázolva.

b.) A **perspektíva** a tárgyak síkban történő, de a térbeliség érzetét, látszatát nyújtó ábrázolásmódja. A normálistól eltérő nézőpontok között található a **békaperspektíva**, amely a nagyon alacsony szemmagasságból történő, és a **madártávlat**, amely a levegőből, nagy magasságból, felülről látszó ábrázolás.

A távlati hatást a rövidülés, a szintávlat és a légtávlat is támogatja.

- A rövidülés, skurc a távolabbi tárgyak, alakok, vagy a fekvő figura a nézőtől távolabbi részeinek kisebbedése, amelynek köszönhetően az ábrázolás valóban térbelinek tűnik.
- A szintávlat a perspektíva azon felismerésén alapszik, hogy egyes színek (pl. vörös, sárga) a képsíkból kissé előrejönnek, mások (kék, zöld) hátrább húzódnak látszanak.
- A légtávlat a messze látszó táj ábrázolásánál a mélységérzet növelésének eszköze. A térmélység, amely a távolságok képi kifejezését segíti, a tér tagolása előtérre, középtérre és háttérre.
- A vonaltávlat a térmélység vonalas ábrázolása.

3. feladat

A legmélyebb fekete és a legvakítóbb fehér között nagyon sok fokozat van. Ezek a színértékek vagy tónusok. A formák a szín sötétebb-világosabb fokozataival plasztikussá tehetők, a síkfelületen a térhatás előidézésére szolgálnak. Ezzel ellentétben az erős sötét-világos ellentétek síkszerű, dekoratív hatásúak.

4. feladat

A fény az egyik leghatásosabb kiemelési eszköz. A festő oda irányítja vele a néző szemét, ahová kívánja. Rembrandt például Titus portréján csak az olvasó fiú arcára és kezére bocsátott fényt, hogy ez vonja magára elsősorban a nézők figyelmét.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Beke László: Műalkotások elemzése I. Képzőművészet. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2002

Sulinet Portál, Felelős kiadó: Kerékgyártó Sándor; <http://www.Sulinet.hu>

Laskay Gabriella (szerkesztő, 2003–2007): Száz szép kép; <http://mek.Oszk.hu/kiallitas/keptar/>

Pázmány Ágnes, Permay Éva: Látás és ábrázolás. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2009

<http://estiskola.hu/lecek>

AJÁNLOTT IRODALOM

Dr. Maksai László: Műalkotások elemzése. Tankönyvkiadó, 1976.

Beke László: Műalkotások elemzése. Tankönyvkiadó, 1989.

Lantos Ferenc: Képekben a Világ. Nemzeti Tankönyv Kiadó, 1994

Rudolf Arnheim: A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája. Gondolat, 1979

René Berger: A festészet felfedezése I–II. Gondolat, 1984

Domanovszky György: A magyar nép díszítőművészete I–II. Akadémiai Kiadó, 1981

E. H. Gombrich: A művészet története. Gondolat, 1974

E. H. Gombrich: A művészet és Illúzió.

L. R. Gregory – E. H. Gombrich: Az illúzió a természetben és a művészetben. Gondolat, 1981

Johannes Itten: A színek művészete. Göncöl–Saxum Kiadó, 2002

Charlotte & Peter Fiell: Design Kézikönyv. Fogalmak. Anyagok. Stílusok. Taschen, Vince Kiadó, 2007

Lakshmi Bhaskaran: A forma Művészete. Mozgalmak és stílusok a kortárs formatervezésre. Scolar Kiadó, 2007

1000 kereskedelmi grafika. A feliratoktól a logókig és minden, ami in-store. Scolar Kiadó, 2007

A Scolar Design sorozat további kötetei:

Színharmónia a gyakorlatban.

1000 grafikai ötlet.

1000 táska, tasak, cédula és címke.

Mi az a tipográfia?

Logótár.

Tervezz bátran!

A(z) 0980–06 modul 025–ös szakmai tankönyvi tartalomeleme
felhasználható az alábbi szakképesítésekhez:

A szakképesítés OKJ azonosító száma:	A szakképesítés megnevezése
54 211 01 0000 00 00	Alkalmazott fotográfus
54 211 02 0000 00 00	Bőrműves
54 211 03 0000 00 00	Bútorműves
54 211 04 0000 00 00	Dekoratór
54 211 05 0000 00 00	Díszlet- és jelmeztervező asszisztens
54 211 06 0000 00 00	Díszműkovács
54 211 07 0000 00 00	Divat- és stílustervező
54 211 08 0010 54 01	Általános festő
54 211 08 0010 54 02	Díszítő festő
54 211 09 0010 54 01	Alkalmazott grafikus
54 211 09 0010 54 02	Képgrafikus
54 211 10 0000 00 00	Keramikus
54 211 11 0000 00 00	Könyvműves
54 213 03 0000 00 00	Mozgóképi animációkészítő
54 213 03 0100 31 01	Animációs film-rajzoló
54 211 13 0010 54 01	Aranyműves
54 211 13 0010 54 02	Cizellőr
54 211 13 0010 54 03	Drágakőfoglaló
54 211 13 0010 54 04	Ezüstműves
54 211 13 0010 54 05	Fémműves
54 211 13 0010 54 06	Lánckészítő
54 211 14 0000 00 00	Porcelánfestő és -tervező asszisztens
54 211 15 0010 54 01	Bronzműves és szoboröntő
54 211 15 0010 54 02	Díszítő szobrász
54 211 15 0010 54 03	Kőszobrász
54 211 16 0010 54 01	Kézinyomó
54 211 16 0010 54 02	Kéziszövő
54 211 16 0010 54 03	Kézműves
54 211 16 0010 54 04	Textilrajzoló és modelltervező asszisztens
54 211 17 0000 00 00	Üvegműves
54 211 18 0000 00 00	Zománcműves
52 214 01 0000 00 00	Lakberendező

A szakmai tankönyvi tartalomelem feldolgozásához ajánlott óraszám:

18 óra

MUNKANYAG

A kiadvány az Új Magyarország Fejlesztési Terv
TÁMOP 2.2.1 08/1–2008–0002 „A képzés minőségének és tartalmának
fejlesztése” keretében készült.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet
1085 Budapest, Baross u. 52.

Telefon: (1) 210–1065, Fax: (1) 210–1063

Felelős kiadó:
Nagy László főigazgató